

Светски ден на семејството

<https://www.cowlitzfamilyhealth.org/>

Семејството е основна институција на организацијата во општеството. Семејството обезбедува средина во која поединците се раѓаат, негуваат, учат да се дружат и каде се обликуваат однесувањето и погледите на поединецот. Социокултурните традиции и економските влијанија вклучувајќи ги и оние кои влијаат на здравјето се пренесуваат преку семејствата на поединците и влијаат врз здравственото однесување. Интервенциите дизајнирани да го модулираат образованието и зајакнувањето на индивидуите преку семејствата се можност за придонес за здравјето и развој на општествата. Без оглед на природата на семејството - пошироко или нуклеарно - тоа ќе продолжи да играа клучна улога во негувањето и воспитувањето на децата и влијанието на развој на адолесцентите, служејќи како структура за поддршка на семејството и неговите членови. Традиционално, жените играат важна улога во здравјето на семејството. На тоа колку добро ја извршуваат оваа улога влијае нивниот социјален статус, образование, вработување и културни практики кои им дозволуваат или ги спречуваат во донесувањето на одлуки во семејството. Жените во својата улога на мајки играат клучна улога во здравствените одлуки. Со поддршка од мажите, жените можат да играат ефикасна улога во поставувањето на темелите на здравиот живот. Политиките насочени кон човековиот развој, вклучително и здравствените политики, мора да имаат за цел да ги олеснат активностите што ги поддржуваат поединците и семејствата да се всадат и практикуваат здрави животни стилови и соодветно здравствено однесување. Можеби не е на одмет да се спомене дека Обединетите нации (ОН) ставаат голем акцент на улогата на семејствата за општествениот развој. Секоја година, 15 мај се слави како Меѓународен ден на семејствата. Во изминатите

неколку години, усвоени се теми поврзани со здравјето за Меѓународниот ден на Семејства (ХИВ/СИДА и семејна благосостојба во 2005 година; Семејства и лица со попреченост во 2007 година; Мајки и семејства: Предизвици и промени на светот во 2009 година). Неколку сектори придонесуваат за подобрување на здравјето на семејството. Овие вклучуваат работодавци, образовни институции, шеми за социјална заштита и здравствени политики.

Со Светскиот ден на семејството се истакнува значењето и важноста на семејството на светски план и неговата улога во општеството. Оваа година во тој поглед дополнително се нагласува важноста на образованието и улогата на семејствата во образованието на децата. ОН усвоија Резолуција во 1994 година за да се подигне свеста за значењето на семејствата, да се истакнат предизвиците со кои се соочуваат, да се промовираат идеалите за заедништво и да се покажат напорите кои ги зајакнуваат семејните единици ширум светот.

Во таа насока, Светскиот ден на семејството оваа година има за цел да ја подигне свеста на родителите и старателите за образованието и воспитувањето на децата и нивната благосостојба, но и да го потенцира значењето за воспоставување на баланс помеѓу работата на родителите и нивната семејна улога. На потребата од рамнотежа меѓу работата и семејството упатува и Меѓународната организација на трудот, а улогата на родителите и старателите во образованието и воспитувањето на детето е нагласена и во Конвенцијата за правата на детето.

Македонскиот Закон за работни односи ја истакнува и заштитата на работниците поради родителството. Затоа работниците имаат право на посебна заштита во текот на работниот стаж и работодавачот е должен на овие работници да им овозможи посилно усогласување на семејните и професионалните обврски. Во член 40 од Уставот на РМ се пропишува дека Републиката обезбедува посебна грижа и заштита на семејството. Правните односи во бракот, семејството и вонбрачната заедница се уредуваат со закон. Родителите имаат право и должност да се грижат за издржување и воспитување на децата. Републиката им обезбедува посебна заштита на децата без родители и децата без родителска грижа.

Во македонската правна легислатива семејството е животна заедница на родители и деца и други роднини, ако живеат во заедничко домаќинство. Односите во семејството се засноваат врз рамноправност, заемно почитување, меѓусебно помагање и издржување и заштита на интересите на малолетните деца.

Во Законот се пропишува дека родителите спрема своите деца треба да имаат еднакви права и должности и тие се грижат за подигање, чување, воспитание и образование на своите деца.

Народниот правобранител во својот Годишен извештај истакнува дека несомнено е значењето на семејството во развојот на детето, како и влијанието на родителите/старателите врз правилното воспитување и изградба на неговата личност.

Во случаи кога семејството не може да се грижи за детето, органите и институциите за заштита на детето се обврзани да преземат соодветни мерки за негово соодветно згрижување и образование, во согласност со интересот на детето.

Значајно е да се констатира дека неколку сектори придонесуваат за подобрување на здравјето на семејството. Овие сектори вклучуваат работодавци, образовни институции, системи и шеми за социјална заштита и здравствени политики. Напорите за развој на здравството треба да се фокусираат на мултисекторски политики кои го олеснуваат усвојувањето на здрави животни стилови од страна на поединци и семејства. Тие го вклучуваат следново:

Семејството како центар за развој на здравјето:

- родово чувствителни иницијативи кои им помагаат на жените да играат ефективна улога во семејството за донесување здравствени одлуки;
- градење капацитет за едукација и зајакнување поединци и семејства за здрав живот/начин на живот;

- искористување на можностите во примарната здравствена заштита за здравствена едукација, особено искористување на матичните лекари за здравствена промоција; и

- зајакнување на училишните здравствени програми кои ќе служат како двонасочна патека за влијание при донесување на подобри здравствени практики.

Мај, 2024

Изготвил: Снежана Мојсовска, дипл. логопед, Одделение за социјална медицина

Извор:

<https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/205062/B4972.pdf?sequence=1>

<https://indianexpress.com/article/when-is/international-day-of-families-2024-theme-history-date-significance-9324843/>,

<https://akademik.mk/megunaroden-den-na-semejstvoto-so-fokus-na-ulogata-na-semejstvoto-vo-obrazovaniето-na-detsata/>

Dita Botërore e Familjes

<https://www.cowlitzfamilyhealth.org/>

Familja është institucioni themelor i organizimit në shoqëri. Familja siguron një mjedis në të cilin individët lindin, ushqehen, mësojnë të shoqërohen dhe ku formohen sjellja dhe pikëpamjet e individit. Traditat sociokulturore dhe ndikimet ekonomike, përfshirë ato që ndikojnë në shëndet, përcillen përmes familjeve të individëve dhe ndikojnë në sjelljet shëndetësore. Ndërhyrjet e krijuara për të moduluar arsimin dhe për të fuqizuar individët përmes familjeve janë një mundësi për të kontribuar në shëndetin dhe zhvillimin e shoqërive. Cilado qoftë natyra e familjes - më e gjerë ose bërthamore - ajo do të vazhdojë të luajë një rol kryesor në edukimin dhe rritjen e fëmijëve dhe ndikimin në zhvillimin e adoleshentëve, duke shërbyer si një strukturë mbështetëse për familjen dhe anëtarët e saj. Tradicionalisht, gratë luajnë një rol të rëndësishëm në shëndetin e familjes. Sa mirë e kryejnë ata këtë rol ndikohet nga statusi i tyre shoqëror, arsimi, punësimi dhe praktikat kulturore që i lejojnë ose i pengojnë ata të marrin vendime në familje. Gratë në rolin e tyre si nëna luajnë një rol kyç në vendimet shëndetësore. Me mbështetjen e burrave, gratë mund të luajnë një rol efektiv në hedhjen e themeleve të një jete të shëndetshme. Politikat e orientuara drejt zhvillimit njerëzor, duke përfshirë politikat shëndetësore, duhet të synojnë të lehtësojnë aktivitetet që mbështesin individët dhe familjet për të futur dhe praktikuar stile jetese të shëndetshme dhe sjellje të përshtatshme shëndetësore. Nuk mund të mos përmendet se Kombet e Bashkuara (OKB) i kushtojnë shumë rëndësi rolit të familjeve në zhvillimin shoqëror. Çdo vit, 15 maji festohet si Dita Ndërkombëtare e Familjeve. Në vitet e fundit, tema të lidhura me shëndetin janë miratuar për Ditën Ndërkombëtare të Familjeve (HIV/AIDS dhe Mirëqenia Familjare në vitin 2005; Familjet dhe Personat me Aftësi të Kufizuara në vitin 2007; Nënmat dhe Familjet: Sfidat dhe Ndryshimet e Botës në vitin 2009). Disa sektorë kontribuojnë në përmirësimin e

shëndetit të familjes. Këto përfshijnë punëdhënësit, institucionet arsimore, skemat e mbrojtjes sociale dhe politikat shëndetësore.

Dita Botërore e Familjes thekson rëndësinë e familjes në botë dhe rolin e saj në shoqëri. Këtë vit, në këtë drejtim, theksohet më tej rëndësia e edukimit dhe roli i familjeve në edukimin e fëmijëve. OKB miratoi një Rezolutë në vitin 1994 për të rritur ndërgjegjësimin për rëndësinë e familjeve, për të nxjerrë në pah sfidat me të cilat përballen, për të promovuar idealet e komunitetit dhe për të demonstruar përpjekjet që forcojnë njësitë familjare në mbarë botën.

Në këtë drejtim, Dita Botërore e Familjes këtë vit synon të rrisë ndërgjegjësimin e prindërve dhe kujdestarëve për edukimin dhe rritjen e fëmijëve dhe mirëqenien e tyre, por edhe të theksojë rëndësinë e vendosjes së një ekuilibri midis punës së prindërve dhe rolit të tyre familjar. Organizata Ndërkombëtare e Punës i referohet gjithashtu nevojës për ekuilibër punë-familje, dhe roli i prindërve dhe kujdestarëve në edukimin dhe rritjen e fëmijës theksohet gjithashtu në Konventën për të Drejtat e Fëmijës.

Ligji maqedonas i punës gjithashtu thekson mbrojtjen e punëtorëve për shkak të prindërimit. Prandaj, punëtorët kanë të drejtë për mbrojtje të veçantë gjatë përvojës së tyre të punës dhe punëdhënësi është i detyruar t'u mundësojë këtyre punëtorëve që të pajtojnë më mirë detyrimet familjare dhe profesionale. Në nenin 40 të Kushtetutës së Republikës së Maqedonisë përcaktohet se Republika ofron kujdes dhe mbrojtje të veçantë për familjen. Marrëdhëniet juridike në martesë, familje dhe bashkim jashtëmartesor rregullohen me ligj. Prindërit kanë të drejtë dhe detyrë të kujdesen për mirëmbajtjen dhe rritjen e fëmijëve. Republika ofron mbrojtje të veçantë për fëmijët pa prindër dhe fëmijët pa kujdes prindëror.

Në legjislacionin ligjor maqedonas, familja është një bashkësi e gjallë e prindërve dhe fëmijëve dhe të afërmeve të tjerë, nëse ata jetojnë në një familje të përbashkët. Marrëdhëniet në familje bazohen në barazinë, respektin reciprok, ndihmën dhe mbështetjen reciproke, si dhe mbrojtjen e interesave të fëmijëve të mitur.

Ligji përcakton se prindërit duhet të kenë të drejta dhe detyra të barabarta ndaj fëmijëve të tyre dhe ata kujdesen për rritjen, kujdesin, arsimimin dhe edukimin e fëmijëve të tyre.

Avokati i Popullit në raportin e tij vjetor thekson se është padyshim e rëndësishme rëndësia e familjes në zhvillimin e fëmijës, si dhe ndikimi i prindërve/kujdestarëve në rritjen dhe ndërtimin e duhur të personalitetit të tij.

Në rastet kur familja nuk mund të kujdeset për fëmijën, autoritetet dhe institucionet për mbrojtjen e fëmijës janë të detyruara të marrin masat e duhura për kujdesin dhe edukimin e tij/saj të duhur, në përputhje me interesin e fëmijës.

Është e rëndësishme të theksohet se disa sektorë kontribuojnë në përmirësimin e shëndetit të familjes. Këta sektorë përfshijnë punëdhënësit, institucionet arsimore, sistemet dhe skemat e mbrojtjes sociale dhe politikat shëndetësore. Përpjekjet për të zhvilluar kujdesin shëndetësor duhet të përqendrohen në politikat shumë-sektoriale që lehtësojnë miratimin e stileve të shëndetshme të jetesës nga individët dhe familjet. Këto përfshijnë si më poshtë:

Familja si qendër e zhvillimit shëndetësor:

- iniciativa të ndjeshme gjinore që ndihmojnë gratë të luajnë një rol efektiv në familje për marrjen e vendimeve shëndetësore;
- ngritjen e kapaciteteve për edukimin dhe fuqizimin e individëve dhe familjeve për një jetesë/stil jetese të shëndetshëm;
- shfrytëzimi i mundësive në kujdesin shëndetësor parësor për edukimin shëndetësor, veçanërisht përdorimi i mjekëve të përgjithshëm për promovimin e shëndetit; dhe
- forcimin e programeve shëndetësore shkollore që do të shërbejnë si një rrugë e dyanshme për të ndikuar në miratimin e praktikave më të mira shëndetësore.

Maj 2024

Përgatiti: Snezhana Mojsavska, logoped e diplomuar, Reparti i Mjekësisë Sociale

Burimi:

<https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/205062/B4972.pdf?sequence=1>

<https://indianexpress.com/article/when-is/international-day-of-families-2024-theme-history-date-significance-9324843/>,

<https://akademik.mk/megunaroden-den-na-semejstvoto-so-fokus-na-ulogata-na-semejstvoto-vo-obrazovaniето-na-detsata/>